

चॉरिटी गव्हर्नन्स साठी कोड

**THE INSTITUTE OF
Company Secretaries of India**

भारतीय कम्पनी सचिव संस्थान

IN PURSUIT OF PROFESSIONAL EXCELLENCE

Statutory body under an Act of Parliament

(Under the jurisdiction of Ministry of Corporate Affairs)

17 डिसेंबर 2020

© इन्स्टिट्यूट ऑफ कंपनी सेक्रेटरीज ऑफ इंडिया
सर्व हक्क राखीव. या प्रकाशनाच्या कोणत्याही भागाचे कोणत्याही स्वरूपात किंवा कोणत्याही प्रकारे
भाषांतर किंवा कॉपी केली जाऊ शकत नाही इन्स्टिट्यूट ऑफ कंपनी सेक्रेटरीज ऑफ इंडिया पूर्व
परवानगी घेतल्याशिवाय.

च्या द्वारे प्रकाशित केलेले :

इन्स्टिट्यूट ऑफ कंपनी सेक्रेटरीज ऑफ इंडिया

आयसीएसआय हाऊस, 22, संस्थात्मक क्षेत्र, लोडी रोड, नवी दिल्ली - 110 003

फोन: 41504444, 45341000, फॅक्स: 24626727

वेबसाइट: www.icsi.edu, ई-मेल: info@icsi.edu

अनुवादक : लिंगुआ बिझ

“तुमचा मोठेपण यात नाही कि तुमच्या कडे काय आहे,

धर्मादाय आणि परोपकारार्थ वरील शब्द खरे आहेत, तर तेच योग्यरित्या दृढ आहेत आणि संरेखनात खूपच प्रभावी आहेत आणि भारतीय कंपनीच्या कामकाजाच्या पलीकडे प्रशासनाची मुळे वाढविण्याचा प्रयत्न करित असलेल्या भारतीय इन्स्टिट्यूट ऑफ कंपनी सेक्रेटरी ज ऑफ इंडिया चे विचार प्रतिबिंबित करतात.

प्राचीन भारतीय धर्मग्रंथ, धर्मांनी जागतिक स्तरावर उपदेश केला आणि त्याचे प्रतिपादन केले आणि विविध संस्कृतींनी सर्वत्र समानता सामायिक केली; त्यापैकी प्रत्येकाने एक ना कोणत्या मार्गाने गरजू लोकांना संपत्ती दिली की त्याचे महत्त्व प्रसारित केले. त्यानेच सामाजिक उत्तरदायित्व (सीएसआर) किंवा कॉर्पोरेट संस्कृतीच्या आगमनाने समाजाला परत देण्याचे आणि कॉर्पोरेट सामाजिक उत्तरदायित्वाचे कार्य केले.

ऐच्छिक पद्धती कदाचित जुन्या असतील परंतु सीएसआर पाठविणे कायद्यानुसार नुकतेच बंधनकारक केले आहे. त्यानेच मोठी भूमिका बजावली आणि सेवाभावी संस्था आणि संस्थांना उच्च स्थान दिले तसेच कॉर्पोरेट्स आणि अंतिम लाभार्थी यांच्यात मध्यस्थी भूमिका बजावली आहे.

वरील सर्व गोष्टी लक्षात घेऊन आयसीएसआयने चॅरिटी गव्हर्नन्स कोडच्या तत्वाखाली धर्मादाय संस्थांच्या कारभारासाठी समर्पित कोड विकसित केला आहे. श्री जग्गी वासुदेव (सद्गुरु) यांच्या हस्ते रिलीज करण्यात आलेल्या या नऊ तत्वांसहित संहिता धर्मादाय संस्थांमध्ये सुशासनाच्या चौकटीत लक्षणीय वाढ आणि मजबूतीकरण करणे आहे.

जास्तीत जास्त लाभ मिळविणे आणि त्याची परतफेड करण्यासाठी वास्तविक भागीदारांकडे जाण्याची गरज समजून घेऊन आयसीएसआयने संहिताचे भाषांतर भारताच्या 10 प्रमुख प्रादेशिक भाषांमध्ये केले आहे. या संहिताच्या अनुवाद आणि प्रकाशनात डायरेक्टरेट ऑफ प्रिंटिंग अँड पब्लिकेशन यांनी घेतलेल्या समर्पित प्रयत्नांचे मी कौतुक करतो.

मला खात्री आहे की हे प्रकाशन पंचायतींसाठी त्यांच्या दैनंदिन कामकाजात आणि चांगल्या कारभाराच्या नव्या युगाची स्थापना करण्याच्या अंतिम लाभार्थ्यांसाठी फायदेशीर ठरेल. या प्रकाशनाच्या सुधारणेसाठी वापरकर्त्यांनी / वाचकांना त्यांच्या रचनात्मक सूचना / टिप्पण्या दिल्याबद्दल मी त्यांचा आभारी आहे.

सीएस आशीष गर्ग

अध्यक्ष

इन्स्टिट्यूट ऑफ कंपनी सेक्रेटरीज ऑफ इंडिया

अग्रभागी

को हि भारः समर्थानां किं दूरं व्यवसायिनाम् ।

को विदेशः सुविद्यानां कः परः प्रियवादिनाम् ॥

बलवान लोकांसाठी काय भारी आहे आणि जे लोक मेहनत करतात त्यांच्यासाठी कोणते स्थान फार दूर आहे? खऱ्या शिकणार्या माणसाला कोणता देश परदेशी आहे? ज्याला सुखकारकपणे बोलायचे आहे त्याच्याशी कोण अनाकलनीय असू शकते?

चाणक्य नीतिच्या वरील श्लोकाचा आढावा घेऊन, जर कोणताही देश खऱ्या शिणाऱ्या माणसासाठी परदेशी नसेल तर अश्या संस्थेचा हेतू राष्ट्राच्या हृदय व आत्म्यात सुशासनाचा आहे अशा संस्थेसाठी क्रियाकलापांचे क्षेत्र कसे दूर असू शकते?

औलड लॅंग सिनसाठी समाजात अस्तित्वात असलेल्या असमानतेमधील दरी कमी करण्यासाठी चॅरिटी, भिक्षा, परोपकाराने त्यांची भूमिका बजावली आहे. एक नैतिकता आणि नैतिक जबाबदारी म्हणून काय सुरुवात झाली त्यांच्या समर्पित संस्था आणि संस्था तयार करताना त्याचे भविष्य सापडले; ज्या संस्थांनी पूर्णपणे आणि मनापासून स्वतः ला स्थापित केले त्या सामाजिक कारणासाठी स्वतः ला समर्पित केले.

आधुनिक काळात सेवाभावी संस्थांची भूमिका आणि त्यांचे महत्त्व समजून घेऊन, त्यांच्या सामाजिक जबाबदाऱ्या हाताळण्याचे बंधन, कॉर्पोरेट्स यांनी जागतिक पातळीवर या संस्थांचा उपयोग समाजकल्याण करण्यासाठी वाहन म्हणून केला आहे. तथापि, अलीकडील खुलासे झाले आहेत, परिपूर्ण डोळे उघडणारे असताना, जे आत्म शोध घेतात. धर्मादाय संस्थांवरील मॉडेल कोड ऑफ गव्हर्नन्सचा आकार आणि अस्तित्त्व प्राप्त झाले आहे हे या आत्म्याच्या शोधांचा परिणाम आहे. तत्वांसहित आचारसंहिता, त्या सर्वांनीच सुशासनाच्या अंतिम ध्येयाकडे लक्ष वेधले आहे जे राष्ट्रीय कारभाराचे सबलीकरण करण्याचे अंतिम लक्ष्य डोळ्यासमोर ठेवून आवश्यक ठिणगी प्रज्वलित करेल.

सीएस (कु.) प्रीती मल्होत्रा, भूतपूर्व अध्यक्ष, आयसीएसआय आणि धर्मादाय संस्थांच्या गव्हर्नन्स ऑन कोअर ग्रुपच्या अध्यक्ष आणि या समूहाच्या सर्व सदस्यांकडे या विषयाकडे असलेल्या संवेदनशील दृष्टिकोनाबद्दलच्या आणि तत्वांच्या अंतिमतेबद्दल त्यांच्या व्यावहारिक सूचना बद्दल माझी गवाही नोंदवताना मला खूप आनंद होतो. सचिवालयातील सदस्य, आयसीएसआय, सीएस (डॉ) पूजा राही, श्री. मनोज कुमार, सीएस बानू डंडोना आणि सीएस समीर रहेजा, कॉर्पोरेट कायदे व शासन संचालनालयातील त्यांच्या प्रयत्नांसाठी या दस्तऐवजाची रचना केलेल्या त्यांच्या प्रयत्नांचे कौतुक करण्याची ही संधी मी घेईन.

या टप्प्यावर मला ऍप्पल इंक. चे मुख्य कार्यकारी अधिकारी टिम कुक यांचे शब्द आठवले: “तुम्हाला तलावामध्ये गारगोटी व्हायचं आहे जे बदलासाठी लहरी तयार करतात”. मला खात्री आहे की संहिता, त्याची तत्त्वे आणि त्यांचे मूळ मार्गदर्शक तत्त्वे या गारगोटीच्या भूमिकेत पूर्णपणे फिट असतील जे केवळ लहरी तर तयार करू शकणार नाहीत परंतु सेवाभावी संस्थांच्या कारभाराच्या पद्धतीत बदल घडवून आणतील.

दातव्यमिति यद्दानं दीयतेऽनुपकारिणे।
देशे काले च पात्रे च तद्दानं सात्त्विकं स्मृतम्॥

जी भेट त्या बदल्यात कोणतीही सेवा न करणार्याला देण्यात आली आहे, त्या भावनेने एखाद्याचे देणे आणि हे योग्य ठिकाणी योग्य वेळी दिले जाण्याचे कर्तव्य आहे

अश्या व्यक्तीला “सात्त्विक दाना” मानले जाते.

महासागरामध्ये पाऊस पाडणे वाया आहे, अगोदरच जेवलेल्याला दिले जाणारे अन्न वाया घालविणे आहे,

उधळपट्टी करणार्या ला दान करणे म्हणजे कचरा आणि दिवा तोही दिवसा म्हणजे कचराच आहे

वृथा वृष्टिः समुद्रेषु, वृथा तृप्तेषु भोजनम् ।
वृथा दानं धनाद्येषु वृथा दीपो दिवापि च ॥

सीएस (डॉ) श्याम अग्रवाल

तारीख: 22 नोव्हेंबर, 2017

अध्यक्ष

ठिकाण: नवी दिल्ली

इन्स्टिट्यूट ऑफ कंपनी सेक्रेटरीज ऑफ इंडिया

प्रस्तावना

एक संकल्पना, सराव म्हणून आणि संस्कृती म्हणून कारभार मर्यादित असू शकत नाही. देशातील कॉर्पोरेट्सवर कारभार मर्यादित ठेवणे आणि समाजातील इतर विभाग आपल्या अस्तित्वाशिवाय टिकून राहू शकतात यावर विश्वास ठेवणे अत्यंत विवेकी असेल; त्याऐवजी इतर विभाग आणि रिंगणातही या टर्मला स्वतः च्या कॉर्पोरेट्सपेक्षा अधिक महत्त्व देणे काळाची गरज आहे.

धर्मादाय संस्था, आज वेगवेगळ्या कायद्यांद्वारे संचालित त्यांच्या विविध स्वरूपात उभे राहून, आधुनिक काळातील कॉर्पोरेट्सना त्यांच्या सामाजिक जबाबदाऱ्या हाताळण्यासाठी सहायक संस्था म्हणून काम करतात, अपरिहार्यपणे राष्ट्रीय वाढ आणि विकासाची वाहने. तथापि, गेल्या काही दिवसांपूर्वी या संस्थांच्या अंधकारमय बाबींवर प्रकाश पडला आहे, ज्याने या संघटनांच्या उद्देशाचा पराभव केला आणि अर्थव्यवस्थेच्या विकासाच्या प्रक्रियेत मोठ्या प्रमाणात बाधा आणली.

अशा संस्थांसाठी, जे अन्यथा नफा न मिळवण्याच्या किंवा चॅरिटेबल हेतू असल्याचा अभिमान बाळगतात, हे आरोप आणि प्रकरणे केवळ नियामक संस्था किंवा जनतेसाठीच नव्हे तर संस्थासारख्या व्यावसायिक संस्थांचेही जसे कि इन्स्टिट्यूट ऑफ कंपनी सेक्रेटरी ऑफ इंडिया चे ही डोळे उघडतात, ज्यामध्ये उद्दीष्ट, दृष्टी, ध्येय आणि बोधवाक्य संपूर्ण देशामध्ये सुशासन असावे असे संबोधिले आहे आहे, तर जागतिक मोर्चेवरही त्यांचे मशाल वाहक होण्याचे उद्दीष्ट आहे.

वरील बाबीनुसार, चॅरिटेबल संस्थांसाठी गव्हर्नन्स कोड विकसित करण्यासाठी समितीची स्थापना करणे केवळ योग्यच नाही, तर अत्यंत गरजेची असल्याचेही दिसते. संहितेचे प्रत्येक तत्व जे या संस्थांच्या क्रियाशीलतेच्या भिन्न क्षेत्रावर अवलंबून आहेत तर संपूर्णपणे संहितेचे उद्दीष्ट राष्ट्राच्या धर्मादाय संस्थांच्या कारभाराची यंत्रणा पुरविणे ज्याची गरज आहे. संहिताची तत्वे, स्वैच्छिक स्वरूपाची असली तरी धर्मादाय संस्था चांगल्या कारभाराच्या शिखरावर पोहोचण्यासाठी परिपूर्ण रोडमॅप असल्याचे सिद्ध करतील.

दूरदर्शी दृष्टिकोन आणि व्यावहारिक सूचनांसाठी आणि अल्प कालावधीतच हे प्रकाशन प्रत्यक्षात आणण्यासाठी, धर्मादाय संस्थांसाठी गव्हर्नन्सच्या कोअर ग्रुपचे यासंबंधित माझे केलेले कौतुक हे मी मनापासून कबूल करतो आणि ते नोंद करू इच्छितो. आयसीएसआयचे अध्यक्ष सीएस (डॉ.) श्याम अग्रवाल यांनी सतत समर्थन व प्रोत्साहन दिल्याबद्दल आज अस्तित्वात असलेल्या दस्तऐवजाच्या आकारासंदर्भात दिलेल्या मोलाच्या सूचनांसाठी मी त्यांचे मनापासून आभार मानतो.

सीआर (डॉ.) पूजा राही, श्री. मनोज कुमार, सीएस बानू डंडोना आणि कॉर्पोरेट कायदे व शासन संचालनालय, सी.एस. समीर रहेजा यांचे आयसीएसआयने कोर ग्रुपच्या धर्मादाय संस्थांसाठी राज्य शासनाची आदर्श संहितेला समर्थन व सहकार्य केल्याबद्दल त्यांचे अभिप्राय व्यक्त केले.

मी मनापासून आशा करतो आणि अशी आशा करतो की ही संहिता, चर्चेनंतर आणि विचारविनिमयानंतर तयार केली गेलेली सेवाभावी संस्थांसाठी सुशासन साध्य करण्याच्या मार्गावर प्रयत्नांची पराकाष्ठा करेल आणि कॉर्पोरेट्सना त्यांच्या सामाजिक उद्दीष्टे व जबाबदाऱ्या साध्य करण्यासाठी मदत करेल.

सीएस (कु.) प्रीती मल्होत्रा

तारीख: 22 नोव्हेंबर, 2017

अध्यक्ष

ठिकाण: नवी दिल्ली

धर्मादाय संस्थांसाठी गव्हर्नन्सचा कोअर ग्रुप

अनुक्रमणिका

क्र.सं.	विवरण	पेज नं.
1.	परिचय	1 - 1
2.	कोडचे प्रयोजन	3 - 3
3.	कोडची लागूता	4 - 5
4.	मार्गदर्शक तत्वे	6 - 6
5.	प्रिन्सिपल 1: दृष्टी आणि उद्दीष्टे	7 - 7
6.	प्रिन्सिपल 2: कायद्यांचे पालन करण	8 - 8
7.	प्रिन्सिपल 3: प्रभावी प्रशासकीय मंडळ	9 - 10
8.	प्रिन्सिपल 4: विविधता	11 - 12
9.	प्रिन्सिपल 5: सुशासन	13 - 14
10.	प्रिन्सिपल 6: आवडीसाठी संघर्ष	15 - 15
11.	प्रिन्सिपल 7: प्रकटीकरण आणि पारदर्शकता	16 - 18
12.	प्रिन्सिपल 8: समुदाय प्रतिबद्धता	19 - 19
13.	प्रिन्सिपल 9: अखंडता	20 - 21
14.	प्रिन्सिपल 10: टिकाव	22 - 22
15.	अनुलग्नक A: शासकीय मंडळापुढे न्यूनतम माहिती निश्चित केली जाईल	23 - 13
16.	अनुलग्नक B: शासकीय मंडळ सदस्या द्वारे रुचीची सूचना	24 - 24
17.	अनुलग्नक C: शासकीय मंडळाच्या सदस्यांसाठी आचारसंह तिचा नमुना	25 - 25

परिचय

धर्मादाय आणि परोपकाराने जगभरातील प्रत्येक समाजाचा मूळ भाग बनविला आहे. भारतीय परिस्थितीही वेगळी नाही. भिक्षा देण्यापासून, प्रवाश्यांसाठी आईएनएनएस ची स्थापना केली गेली किंवा महामार्गावर पिण्याच्या पाण्याची व्यवस्था करण्यापासून जे काही सुरु झाले होते त्यापेक्षा ती आणखीनच विचित्र झाली आहे. फाऊंडेशन, ट्रस्ट, सोसायट्या आणि नफा न मिळवण्यासाठी कंपन्यांची निर्मिती वरील विधानाचे औचित्य सिद्ध करण्यासाठी बरेच काम करत आहे.

एखाद्या देशाच्या कारभाराची सर्वोच्च माध्यमे साध्य करण्यासाठी, त्यातील प्रत्येक घटक हा खऱ्या अर्थाने व आत्म्याने सुशासनाच्या तत्वांचे पालन करणे अत्यावश्यक आहे. एनजीओ किंवा स्वयंसेवी संस्था ही सेवाभावी आणि परोपकारी स्वरूपाच्या उपक्रमांची वाहने आहेत जी जागतिक स्तरावरील अर्थव्यवस्थांमध्ये सर्वसमावेशक वाढ आणि विकासाच्या उद्दीष्टांना प्रोत्साहन देतात.

एकीकडे, सरकार विविध उपक्रम राबविते, तर गैर-सरकारी संस्था अर्थव्यवस्थेतील काही विशिष्ट समस्यांची काळजी, सेवा आणि लक्ष देऊन आधार व्यवस्था म्हणून काम करतात. मुलांच्या हक्कांचे संरक्षण, महिला सक्षमीकरण, ज्येष्ठ नागरिक, अपंग व्यक्तींना सक्षम बनविणे, शिक्षणास प्रोत्साहन देणे, आरोग्य, नैसर्गिक संसाधन व्यवस्थापन, कृषी विकासाला पाठिंबा, कला व कला यांना प्रोत्साहन देणे, सांस्कृतिक वारसा जतन करणे इत्यादी विविधता यांचे फक्त एक संकेत आहेत. समाजात बदल आणण्यासाठी चॅरिटेबल संस्था काम करणारे क्षेत्र.

पूर्वी नमूद केल्याप्रमाणे, विविध संस्था, भारतीय ट्रस्ट कायदा 1882 अंतर्गत नोंदणीकृत विश्वस्त संस्था व संबंधित राज्ये, संबंधित संस्था, संस्था नोंदणी अधिनियम 1860 / बहु-राज्य सहकारी संस्था संबंधित कायदा अधिनियमांतर्गत नोंदणीकृत करतात, 2002 आणि सेवाभावी वस्तू असलेल्या कंपन्या अधिनियम 2013 च्या कलमा अंतर्गत नोंदणीकृत आहेत.

धर्मादाय संस्था स्वतंत्र देणगीदार, संस्था, कंपन्या आणि सरकार यांच्या समावेशासह विविध स्त्रोतांकडून पैशावर अवलंबून असल्याने, त्यांचे कार्य सांभाळताना व अंमलबजावणी करताना उच्च कारभाराची उच्च दर्जाची खात्री करण्याची अत्यंत जबाबदारी त्यांच्यावर ओढवते. जरी पुढील संहितेने धर्मादाय संस्थांसाठी सर्व लागू असलेल्या कायदेशीर आवश्यकतांची नोंद करण्याचा प्रयत्न केला नाही, तरीसुद्धा त्यांच्या कामकाजात प्रशासन पारदर्शकता व चांगल्या वर्गाची वर्धित पातळी सुनिश्चित

करण्यासाठी अशा संस्थांनी स्वैच्छिक आधारावर अवलंबिल्या जाणार्या तत्त्वे आणि मानकांचा एक सेट लिहून देण्याचा हेतू आहे.

संहितेचा अवलंब करणार्या धर्मादाय संस्थांना स्वतंत्र वार्षिक व्यावसायिकांच्या प्रमाणपत्रांसह त्यांच्या वार्षिक अहवालात नमूद करणे आवश्यक आहे की नमूद केले आहे की वरील संहितातील सर्व तत्वांचे पालन केले गेले आहे.

पारदर्शकते साठी संहिता स्वीकारणार्या धर्मादाय संस्थांनी स्वतंत्र वार्षिक व्यावसायिकांच्या प्रमाणपत्रांसह त्यांच्या वार्षिक अहवालात नमूद करणे आवश्यक आहे की नमूद केले आहे की वरील संहितातील सर्व तत्वांचे पालन केले गेले आहे.

कोडचे प्रयोजन

वर म्हटल्याप्रमाणे, भारतीय परिदृश्यातील धर्मादाय संस्था विविध कायद्यांनुसार तयार, स्थापित आणि नोंदणीकृत आहेत. त्यांच्या संबंधित मंडळावर राज्य करणारी अशी प्रत्येक नियामक चौकट त्यांच्या संबंधित भागांशी आश्चर्यकारकपणे भिन्न आहे. तथापि, या संघटना अस्तित्वात आहेत ही वस्तुस्थिती ज्या समाजाच्या अर्थव्यवस्थेच्या वाढीमध्ये भाग घेण्यास आणि योगदान देऊ शकली नाही अशा समाजाच्या उत्कर्षाच्या कारणास समर्थन देणारी आहे आणि एकसमान संहिताच्या विकासास अनुसरून रेसन डी'ट्रे प्रदान करते. धर्मादाय संस्थांचा संबंध असला तरी देशातील लांबी आणि रूंदीच्या दृष्टीने महत्त्व असणारी तत्वे व निकष यांच्या साठी तर फक्त यांचे पालन करण्यासाठी नव्हे.

जरी विचारात विविधता, उद्दीष्टांमध्ये फरक असला तरीही अंतिम सामान्य ध्येयाला एक मजबूत पाया प्रदान करणे आवश्यक आहे जे तत्वांसह स्थिर आहे.

कोडचे उद्दीष्ट

राज्यशासनाची आदर्श आचारसंहिता तयार करण्याच्या उद्दीष्टांचे सारांश पुढील पाच मुद्द्यांमध्ये देता येईल:

- सेवाभावी हेतूने स्थापन केलेल्या संस्थांच्या त्यांच्या स्थापनेचे स्वरूप विचार न करता मार्गदर्शक तत्वे आणि मानकांचा एक संच प्रदान करणे
- अस्तित्वात असलेल्या यंत्रणा व कार्यपद्धती सुव्यवस्थित करण्यासाठी तत्वांचा एक गट प्रदान करणे ज्यायोगे धर्मादाय संस्थांच्या कार्यात शिस्त असेल.
- संघटनांमधील अंतर्गत नियंत्रण यंत्रणेला बळकटी देणे.
- कॉर्पोरेट्स आणि नियामक प्राधिकरणांसह धर्मादाय संस्थांशी व्यवहार करणारे विविध भागधारकांसाठी आरामदायी पातळी विकसित करणे आणि विश्वास वाढविणे.
- नियामकांना ऑनलाईन फाइलिंग सुलभ करण्यासाठी योग्य ती व्यवस्था करावी व तेच बंधनकारक करावे.

कोडची लागूता

धर्मादाय संस्थांसाठी राज्य शासनाचा आदर्श संहिता अनुदान, देणग्या आणि सेवाभावी उपक्रम / धार्मिक उपक्रम राबविणार्या आणि जेथे सार्वजनिक हिताचा समावेश आहे अशा सर्व नोंदणीकृत संस्थांवर लागू असेल.

परिभाषा

या संहितेमध्ये संदर्भाशिवाय अन्यथा आवश्यक असल्यास:

‘एफिलिएट किंवा ग्रुप इन्टिटीज’ म्हणजे एक अशी संस्था ज्यामध्ये धर्मादाय संस्थेच्या नियामक मंडळाचा सदस्य किंवा त्याचा नातेवाईक नियामक मंडळाचा सदस्य किंवा प्रवर्तक किंवा संचालक किंवा भागीदार असेल तर त्याच्या वैयक्तिक मतदानाचा पंचवीस टक्क्यांपेक्षा कमी हिस्सा नसतो किंवा इतर प्रवर्तक, संचालक, भागीदार किंवा नातेवाईक

‘चॅरिटेबल संस्था’ किंवा ‘चॅरिटेबल ऑर्गनायझेशन’ (यानंतर या घटकाला किंवा संस्था म्हणून देखील संबोधले जाते) याचा अर्थ भारतीय न्यास अधिनियम 1882 अन्वये संबंधित संस्था, संबंधित संस्था, संस्था नोंदणी अधिनियम 1860 / बहु-राज्य अंतर्गत नोंदणीकृत संस्था नुसार नोंदणीकृत कोणतीही संस्था - राज्य सहकारी संस्था अधिनियम, 2002, कंपनी अधिनियम 2013 च्या कलम 8 च्या अंतर्गत नोंदणीकृत धर्मादाय वस्तू असलेल्या कंपनी (किंवा कंपनी अधिनियम, 1956 च्या कलम 25) किंवा मोठ्या प्रमाणात जनतेची सेवा करण्याच्या उद्देशाने अस्तित्वात असलेला कोणताही अन्य कायदा.

‘आवड विरोधाभास’ म्हणजे प्रशासकीय मंडळाच्या सदस्याला अशी आर्थिक किंवा इतर आवड असू शकते ज्यामुळे त्याचे कार्यभार पार पाडण्यात त्याच्या स्वातंत्र्य किंवा आक्षेपाहतेस नुकसान होऊ शकते.

‘गव्हर्निंग बॉडी’ म्हणजे विश्वस्त मंडळ, व्यवस्थापन समिती किंवा धर्मादाय संस्थेचे व्यवस्थापन व कारभाराची जबाबदारी सोपवलेल्या व्यक्तींच्या गटाने ज्यांना नावाने हाक मारली जाते.

‘की एक्झिक्युटिव्ह’ म्हणजे अस्तित्वासाठी मुख्य कार्यकारी अधिकारी, मुख्य वित्तीय अधिकारी, सचिव, किंवा कोषाध्यक्ष म्हणून एकट्याने किंवा बहुपक्षीय पद धारण

करणारी व्यक्ती किंवा ती भूमिका निभावणारी व्यक्ती.

'नातेवाईक' म्हणजे एखाद्या व्यक्तीच्या निष्ठावान कर्तव्ये पार पाडण्यात एखाद्या व्यक्तीवर प्रभाव पाडणारा किंवा प्रभाव पाडणाऱ्या व्यक्तीच्या कुटूंबाचे सदस्य आणि याचा समावेश असा:

अ) जोडीदार;

बी) मुले;

क) भाऊ / बहीण;

ड) पालक; आणि

ई) आश्रित

मार्गदर्शक तत्त्वे

अ.क्र.	प्रिन्सिपल क्र.	तत्त्वे
1.	प्रिन्सिपल 1:	दृष्टी आणि उद्दीष्टे
2.	प्रिन्सिपल 2:	कायद्यांचे पालन करणे
3.	प्रिन्सिपल 3:	प्रभावी प्रशासकीय मंडळ
4.	प्रिन्सिपल 4:	विविधता
5.	प्रिन्सिपल 5:	सुशासन
6.	प्रिन्सिपल 6:	आवडीसाठी संघर्ष
7.	प्रिन्सिपल 7:	प्रकटीकरण आणि पारदर्शकता
8.	प्रिन्सिपल 8:	समुदाय प्रतिबद्धता
9.	प्रिन्सिपल 9:	अखंडता
10.	प्रिन्सिपल 10:	टिकाव

प्रिन्सिपल 1

दृष्टी आणि उद्दीष्टे

औचित्य:

प्रत्येक घटकाला, त्यांच्या स्थापनेचा हेतू विचारात न घेता, त्यांच्याकडे स्पष्ट दृष्टिकोन असणे आवश्यक आहे. कोणतीही संस्था दिशाहीन कार्य करू शकत नाही. याच तत्त्वाचा मार्गदर्शक प्रकाश हाच तर्कसंगत आहे.

मार्गदर्शक सूचना:

- 1.1. घटकाचे सुयोग्य परिभाषित, सुस्पष्ट व संक्षिप्त व्हिजन आणि मिशन स्टेटमेंट्स नियामक मंडळाने मान्यताप्राप्त मंजूर करून लोकांपर्यंत पोहोचवावेत.
- 1.2. सतत बदलणाऱ्या पर्यावरणीय परिस्थितीशी जुळवून घेण्यासाठी अशा दृष्टी आणि मिशन स्टेटमेंटचे नियमितपणे पुनरावलोकन केले जाणे आवश्यक आहे.
- 1.3. ज्या उद्दीष्टांसाठी संस्था स्थापन केली गेली आहे त्यांचे लक्षपूर्वक कार्य केले पाहिजे आणि एकत्रितपणे एकत्र केले पाहिजेत जेणेकरून उद्दीष्टेची सनद म्हटले जाईल.
- 1.4. उद्दीष्टांचा सनदी प्रभावी निर्णय घेताना तसेच निवडीदरम्यान किंवा एखाद्या विशिष्ट प्रकल्प किंवा कार्यक्रमाच्या वादातून उद्भवलेल्या वादांच्या निराकरणात प्रशासकीय मंडळासाठी मार्गदर्शक प्रकाश म्हणून काम करेल.
- 1.5. धर्मादाय संस्था घटकाच्या पोट-कायद्यांचा भाग असल्यास अशाच उद्देशाचा स्वतंत्र उद्दीष्टेचा स्वतंत्र आराखडा तयार करणे आवश्यक नाही.
- 1.6. संस्थेच्या नियामक मंडळाने हे सुनिश्चित केले पाहिजे की त्याची कार्ये आणि कार्यक्रम सनदीमध्ये सूचीबद्ध केलेल्या उद्दीष्टांच्या कर्तृत्वाच्या दिशेने निर्देशित केलेल्या दृश्यात्मक आणि मिशनच्या अनुरूप आहेत.

प्रिन्सिपल 2

कायद्यांचे पालन करणे

औचित्य:

धर्मादाय संस्था किंवा बिगर-सरकारी संस्थांचा प्रश्न आहे की प्रत्येक राज्यासह लागू असलेल्या कायद्यांची यादी मोठ्या प्रमाणात बदलते, एखाद्या विशिष्ट घटकाला लागू असलेल्या कायद्यांचा उल्लेख, एक विशिष्ट स्वरूपात स्थापना किंवा स्थापनेच्या कारणास्तव न करणे. 'ट्रस्ट' ला लागू असलेल्या कायद्यांचा संच 'सोसायटी' ला लागू असलेल्यांकडून मोठ्या प्रमाणात वळविला जाईल असे म्हणता येत नाही. अशा परिस्थितीत प्रत्येक घटनेने त्यासंदर्भातील कायदे, पोट-कायदे, नियम आणि कायद्यांची काळजी घेणे आवश्यक आहे आणि त्यांचे खऱ्या अर्थाने आणि आत्म्याने पालन करण्याचे प्रयत्न केले पाहिजेत.

मार्गदर्शक सूचना:

- 1.1. प्रत्येक घटनेने त्या वेळी लागू असलेल्या कायदे, पोट-कायदे, नियम आणि नियमांसह सर्व कायद्यांची यादी तयार केली पाहिजे.
- 1.2. अशा सूचीची अधिसूचना नियतकालिक आधारावर मंडळाच्या नियामक मंडळासमोर ठेवणे आवश्यक आहे.
- 1.3. स्वतंत्र व्यावसायिकांकडून प्रमाणपत्र प्राप्त केले जावे जेणेकरून संस्थेने सर्व लागू असलेल्या कायद्यांच्या तरतुदींचे विधिवत पालन केले आहे.

प्रिन्सिपल 3

प्रभावी प्रशासकीय मंडळ

औचित्य:

सर्वसाधारणपणे एखाद्या संस्थेच्या नियामक मंडळाशी संबंधित असलेल्या भूमिका आणि जबाबदाऱ्या आणि विशेषतः प्रशासक मंडळाच्या सदस्याचे पदनाम काळ्या आणि पांढऱ्या रंगात असले पाहिजेत. हे केवळ त्यांचे अधिकार क्षेत्र निश्चित करतेच परंतु त्यांना भागधारक तसेच नियामक अधिकाऱ्यांच्या अपेक्षांविषयी कल्पना देखील उपलब्ध करते. संदर्भाच्या अटीचा समावेश करणारा लेखी सनद तयार करणे एक चांगला सराव आहे ज्यामध्ये संस्थेच्या शासित मंडळाची भूमिका, जबाबदाऱ्या आणि कर्तव्ये स्पष्टपणे स्पष्ट होतात.

मार्गदर्शक सूचना:

नियामक मंडळाकडे सोपविलेल्या भूमिके आणि जबाबदाऱ्या मध्ये पुढील गोष्टींचा समावेश असावा:

- 1.1. दृष्टी आणि ध्येय विधानांचा मसुदा तयार करणे, घटकाची मूल्ये आणि मानके (नैतिक मानकांसह) सेट करणे;
- 1.2. संस्थांच्या उद्दीष्टांची साध्यता सुनिश्चित करण्यासाठी उद्योजकीय आणि सामरिक दोन्ही नेतृत्व प्रदान करणे;
- 1.3. अस्तित्वाच्या उद्दीष्टांच्या प्राप्तीसाठी आर्थिक आणि मानवी संसाधनांची उपलब्धता आणि प्रभावी आणि कार्यक्षम साधन तैनात करणे सुनिश्चित करणे;
- 1.4. घटकाच्या मालमतेच्या संरक्षणासह संभाव्य जोखमींचे मूल्यांकन आणि व्यवस्थापन सक्षम करणारी एक प्रभावी आणि विवेकी नियंत्रण फ्रेमवर्कची स्थापना;
- 1.5. घटकाच्या सनदीसंदर्भात घटकाद्वारे हाती घेतलेल्या विविध व्यवसाय आणि व्यावसायिक पुढाकारांसह घटकाची कार्यक्षमता आणि त्याच्या घटक घटकांच्या कामगिरीचा आढावा घेणे;
- 1.6. मुख्य भागधारक गट ओळखणे आणि त्या प्रत्येकाकडे असलेल्या

जबाबदाऱ्या ओळखणे आणल तऱ्यांचे योग्य पालन व कर्तव्य सुनलशलकत करणे; आणल

- 1.7. टलकलव सडसुड्या सोडवणे उदल. पर्यावरणीय आणल सलडललक घटक, घटकलकी दीर्घकललीन उपसुथलती, कलर्यप्रणलली आणल कलर्यवलहीसलठी तऱ्याकऱ्या रणनीतिकरलतुडल तऱ्यलर केलेलुडल डलगलकऱ्या रूडलत.

प्रिन्सिपल 4

विविधता

औचित्य:

नियामक मंडळाचे सदस्य जबाबदार असतात, कारण संस्थेची कार्ये पार पाडण्यासाठी विश्लेषण आणि प्रभावी समस्येचे निराकरण करून रणनीती आखतात. प्रशासकीय मंडळ योग्य निर्णय घेण्यास सुसज्ज आहे हे सुनिश्चित करण्यासाठी कौशल्य, कुशलता आणि अनुभव यांचे इष्टतम मिश्रण असणे सर्वोपरि आहे. नियमन मंडळामधील विविधता लैंगिक, वय, सांस्कृतिक आणि शैक्षणिक पार्श्वभूमी, व्यावसायिक अनुभव, कौशल्य आणि ज्ञान यासह अनेक पैलूंद्वारे विचारात घेतल्या आहेत. एखादी वस्तू समजून घेण्यासाठी आणि त्यावर शासन करण्यासाठी आवश्यक असणारी तज्ञता, माहिती आणि उपलब्धता यांचे वैविध्य लक्षात घेता, एखादा स्वतंत्र सदस्य निर्णय घेण्याच्या आवश्यक सर्व बाबींबद्दल ज्ञानी आणि माहिती देण्याची अपेक्षा करणे अवास्तविक आहे.

धर्मादाय संस्थेच्या गव्हर्निंग बोर्डावर विविधता वाढविण्याच्या उद्दीष्टांमध्ये पुढील गोष्टी मर्यादित आहेत पण त्या मर्यादित नाहीत:

- ❖ कामगिरीची गुणवत्ता वाढवणे;
- ❖ प्रभावी निर्णय घेणे;
- ❖ पुरेसे लिंग प्रतिनिधित्व;
- ❖ सामुहिक मार्गाने विशिष्ट व्यक्तीची कौशल्ये, अनुभव आणि सदस्यांचे ज्ञान यांचे उपयोग

मार्गदर्शक सूचना:

1.1. इष्टतम रचना:

नियामक मंडळामध्ये स्वतंत्र, कार्यकारी योग्य कौशल्य, ज्ञान आणि अनुभव असलेले सदस्य आणि नसलेले सदस्य यांचे इष्टतम संयोजन असणे आवश्यक आहे.

1.2. लिंग विविधता:

पुरुषांच्या तुलनेत महिला सदस्यांना त्यांचे वर्किंग लाइफ आणि नॉन-वर्किंग लाइफचे

वेगवेगळे अनुभव असू शकतात. प्रशासकीय मंडळावर किमान एक महिला सभासद असावी जेणेकरून अधिक एकसंध मंडळाच्या तुलनेत अधिक पर्यायांच्या मूल्यांकनावर आधारित निर्णय घेता येईल. हे निर्णय घेण्याच्या सर्जनशीलता आणि गुणवत्तेत सुधारणा करण्यासाठी बरेच पुढे जाईल.

प्रिन्सिपल 5

सुशासन

औचित्य:

प्रत्येक धर्मादाय संस्था स्वतंत्रपणे किंवा भागधारकांद्वारे या कार्य सोपविलेल्या व्यक्तींच्या गटाच्या अंतर्गत कार्य करण्यास बाध्य आहे. या मंडळाला प्रशासकीय मंडळ असेही म्हणतात जे निर्णय घेण्याचे कार्य हाती घेते आणि कार्यकारी व्यवस्थापन योग्य ते प्रयत्न करून त्यांची कामे पार पाडतात हे सुनिश्चित करते. अशा परिस्थितीत, प्रशासकीय मंडळाला स्वतःच त्यांच्या कामकाजामध्ये आणि सभांमध्ये प्रशासनाचे सर्वोच्च मापदंड पाळणे अत्यावश्यक आहे.

मार्गदर्शक सूचना:

- 1.1. प्रत्येक घटनेचा आराखडा आणि प्रस्तावित निकाल कार्यान्वित करण्यापूर्वी प्रशासकीय मंडळासमोर ठेवला जाईल आणि नियमितपणे त्यावर देखरेख केली जाईल हे घटनेने सुनिश्चित केले पाहिजे.
- 1.2. प्रशासकीय मंडळासमोर ठेवल्या जाऊ शकणाऱ्या बाबींची सूचक यादी **अनुबंध अ** येथे ठेवली जाईल.
- 1.3. धोरण आराखडा:

घटकाच्या नियामक मंडळाने संस्थेमधील क्रियाकलापांच्या विविध क्षेत्रासह संरक्षित धोरणात्मक चौकटीचे मार्गदर्शन केले पाहिजे परंतु हे इतकेच मर्यादित नाही:

 - निधी संकलन;
 - गुंतवणूक;
 - स्त्रोत तैनात करणे;
 - शिट्टी वाजवणे; आणि
 - नियामक मंडळाच्या सदस्यांची नियुक्ती आणि मोबदला आणि मुख्य कार्यकारी.
- 1.4. नातेवाईकांशी व्यवहार:

- नियामक मंडळाच्या सदस्यांच्या नातेवाईक आणि मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्यांसह एखाद्या संस्थेद्वारे केलेले सर्व व्यवहार आर्माच्या लांबीच्या आधारावर असले पाहिजेत.
- अशा व्यवहारांना नियमन मंडळाने विधिवत मंजूर केले पाहिजे आणि त्याविषयीची माहिती घटनेच्या संकेतस्थळावर जाहीर करण्याद्वारे सार्वजनिक डोमेनमध्ये उपलब्ध करून दिली पाहिजे.

1.5. मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्या भूमिका व जबाबदाऱ्याः

नियामक मंडळाने घटकाच्या मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्यांच्या अपेक्षेप्रमाणे भूमिका व जबाबदाऱ्यांबद्दल एक सनद विकसित करू शकेल.

प्रिन्सिपल 6

आवडीसाठी संघर्ष

औचित्य:

जेव्हा एखाद्याच्या खाजगी आवडी त्याच्या विश्वासू जबाबदाऱ्यांसह स्पर्धा करतात तेव्हा स्वारस्याचा संघर्ष उद्भवतो, ज्याचा परिणाम आंशिक आणि पक्षपाती निर्णयाचा वापर केला जाऊ शकतो. अशा परिस्थितीत संभाव्य हानिकारक परिणाम आणि घटकाची प्रतिष्ठा असू शकते. एखाद्या व्यक्तीच्या व्यावसायिक निर्णय आणि / किंवा कृती प्रत्यक्षात आल्या किंवा दिसतात तेव्हा वैयक्तिक आर्थिक नफ्यावर विचार केल्याने प्रभाव पडतो तेव्हा देखील हे उद्भवू शकते. याचा अर्थ असा नाही की प्रशासकीय मंडळाचा सदस्य संबंधित पक्षांसोबत कधीही व्यावसायिक / आर्थिक स्वरूपाचे व्यवहार करू शकत नाही. त्याऐवजी, जर आवश्यक असेल तर अशा प्रकारच्या व्यवहारांचे प्रकटीकरण आणि छाननी अधिक प्रमाणात होईल.

- 1.1 जर प्रशासकीय मंडळाचा एखादा सदस्य किंवा तेथील अध्यक्ष यांना अजेंडाच्या कोणत्याही बाबीत रस असेल तर अशा वस्तुस्थितीचा विचार करण्यापूर्वी त्यांनी त्या बैठकीत खुलासा करावा.
- 1.2 सभेच्या विचाराधीन विषयात सदस्याने असा विरोधाभास दर्शविला असेल आणि त्या विषयावरील बैठकीत झालेल्या चर्चा / मतदानापासून दूर राहणे हे मिनिटांत नोंदवले जाईल.
- 1.3 अध्यक्ष इच्छुक असलेल्या अजेंडाच्या वस्तू संदर्भात चर्चेसाठी कोणत्याही गैर इच्छुक सदस्या साठी खुर्ची सोडतील.
- 1.4 प्रशासकीय मंडळाच्या सदस्याने आपला हितसंबंधाचा विरोध दर्शविल्याची माहिती कोरम निश्चित करण्यासाठी मोजली जाऊ शकत नाही किंवा सदस्याला रस असलेल्या वस्तूवर चर्चा आणि मतदानाच्या वेळी सदस्य भाग घेऊ शकत नाही.
- 1.5 प्रशासकीय मंडळाचा प्रत्येक सदस्य आणि घटकाची प्रत्येक मुख्य कार्यकारी अधिकारी प्रत्येक वित्तीय वर्षाच्या सुरुवातीला ज्या संस्थेत पदोन्नती, संचालक, भागीदार, प्रशासकीय मंडळाचे सदस्य आणि त्याचा संघर्ष घोषित करित असलेली अन्य माहिती सांगत आहेत. आवड, काही असल्यास अशा घोषणेचे नमुना स्वरूप अनुबंध ब मध्ये आहे.

प्रिन्सिपल 7

प्रकटीकरण आणि पारदर्शकता

औचित्य:

धर्मादाय संस्थेची प्रशासकीय संस्था, प्रत्येक इतर घटकाप्रमाणे, एकापेक्षा अधिक हितधारकांना जबाबदार असते. एका हितधारकाचे हित दुसऱ्याच्या हितासाठी पणाला लावल्यास सुशासन मिळण्याची शक्यता फारच कमी आहे. यामध्ये, कार्यक्रम घेताना भागीदारांना माहिती उघड करण्याची काळजी घेणे आवश्यक आहे. या तत्वाचे पालन केल्याने ऑपरेशन्समध्ये पारदर्शकता आणून प्रशासकीय मंडळाची एकंदर अखंडता वाढविण्याचे बहु-आयामी प्रभाव पडतील.

पारदर्शकता आणि प्रकटीकरण सुशासनचा आधार बनवतात त्या संबंधित संस्थांना मार्गदर्शन करण्यासाठी विकसित केलेल्या प्रत्येक कॉर्पोरेट गव्हर्नन्स कोडच्या लांबीच्या आणि पलीकडे पुनरावृत्ती केली गेली आहे. जोपर्यंत सेवाभावी संस्थांचा प्रश्न आहे, परिस्थिती वेगळी नाही. प्रकल्पांच्या अंमलबजावणी संदर्भातील निवडी आणि प्रकटीकरणात पारदर्शकता ठेवण्याची जबाबदारी या संघटनेच्या नियामक मंडळाच्या भूमिकेच्या कक्षेत येते. अधिक म्हणजे, निधीचे स्रोत, वेळेवर आणि व्यवस्थित पद्धतीने मिळालेल्या देणग्यांची नोंद ठेवणे ही संस्थामध्ये सुशासनाची उच्चतम तत्वे पाळली जात आहे याची खात्री करण्यासाठी खूप पुढे गेले आहे.

मार्गदर्शक सूचना:

- 1.1. धर्मादाय संस्थेच्या कामकाजाशी संबंधित सर्व कागदपत्रे व नोंदी व्यवस्थित ठेवल्या जातील.
- 1.2. घटकाद्वारे हाती घेतलेल्या प्रत्येक कार्यक्रम किंवा प्रकल्पाची माहिती सतत संबंधित वेळाने जाहीर केली पाहिजे.
- 1.3. धर्मादाय संस्था आणि देणगी:
 - 1.3.1. सर्व देणगीदार आणि सदस्यांची नोंद इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात वा अन्यथा तयार केली जाईल.
 - 1.3.2. देणग्या, धर्मादाय संस्था, पावत्या, वर्गणी आणि अनुदान इत्यादी त्यानंतरच्या सभेत प्रशासकीय मंडळासमोर ठेवली पाहिजेत.

1.3.3. धर्मादाय संस्थेने हे सुनिश्चित केले पाहिजे की सर्व देणग्या, धर्मादाय संस्था, पावत्या, वर्गणी आणि अनुदान इत्यादी आणि त्यासारख्या गोष्टींचा योग्य हेतू आहे आणि हेतूसाठी वापरला गेला आहे.

1.3.4. त्यांच्या संबंधित संस्थांच्या आचारसंहितेद्वारे संचालित स्वतंत्र व्यावसायिकांकडून प्रमाणपत्र प्राप्त केले जाईल ज्यात असे म्हटले जाते की वर्षभरात मिळालेली सर्व देणगी, धर्मादाय संस्था, पावत्या, वर्गणी आणि अनुदान इत्यादींचा उपयोग संबंधित प्रकल्प व कार्यक्रमांसाठी केला गेला आहे.

1.4. वार्षिक अहवालातील खुलासे:

- नियमन मंडळाची रचना
- सेवाभावी संस्थेच्या नियामक मंडळाच्या बैठकींची संख्या
- आर्थिक वर्षात झालेल्या सभामध्ये प्रशासकीय मंडळाच्या सदस्यांची उपस्थिती
- प्रकल्प व कार्यक्रमांचा आढावा
- प्रशासकीय मंडळाचे सदस्य, मुख्य कार्यकारी अधिकारी आणि त्याचे नातेवाईक यांचे मानधन
- चॅरिटेबल घटकाद्वारे एफिलिएट किंवा गुप अस्तित्वात असलेल्या व्यवहार
- प्रशासकीय मंडळाच्या सदस्यांद्वारे आचारसंहितेचे पालन करण्याच्या अध्यक्षांची पुष्टीकरण
- इतर सर्व संबंधित तपशीलांसह प्रमुख देणगीदारांची यादी
- चॅरिटेबल संस्थांसाठी मॉडेल ऑफ गव्हर्नन्सचे पालन करण्याबाबत स्वतंत्र व्यावसायिकांचे प्रमाणपत्र.

1.5. वेबसाइटवरील खुलासे:

पुढील गोष्टी धर्मादाय संस्थेच्या वेबसाइटवर ठेवल्या पाहिजेत ज्या नियमित किंवा कमीतकमी तिमाही आधारावर अद्यतनित केल्या पाहिजेत:

- घटकाचे दृष्टी आणि ध्येय
- नियामक मंडळाच्या सदस्यांचे आणि मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांचे संक्षिप्त अद्यतनित प्रोफाइल

- प्रकल्प व कार्यक्रमांचे आढावा
- प्रशासकीय मंडळाद्वारे मंजूर धोरणे
- ऑडिट केलेले आर्थिक स्टेटमेन्ट्स आणि वार्षिक अहवाल
- पुरस्कार आणि मान्यता
- प्रशासक मंडळाच्या सदस्यांच्या नातेवाईक आणि मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्याद्वारे घटकाद्वारे केलेले व्यवहार
- प्रशासकीय मंडळाच्या मते भौतिक किंवा भौतिक असणारी कोणतीही घटना किंवा माहिती.
- प्रशासकीय मंडळाच्या सदस्यांद्वारे आचारसंहितेचे पालन करण्याच्या अध्यक्षांची पुष्टीकरण
- चॅरिटेबल संस्थांसाठी मॉडेल ऑफ गव्हर्नन्सचे पालन करण्याबाबत स्वतंत्र व्यावसायिकांचे प्रमाणपत्र.
- मागील 3 वर्षांपासून संबंधित तपशिलासह मोठ्या देणगीदारांची यादी.

प्रिन्सिपल 8

समुदाय प्रतिबद्धता

औचित्य:

ज्या समाजांसाठी प्रकल्प आणि कार्यक्रम सुरु केले गेले आहेत अशा समाजातील काही घटकांना फायदा करून देण्याचे अंतिम ध्येय प्रत्येक धर्मादाय संस्थेचे केंद्र आहे. या प्रकाशात, समुदायाशी, भागधारकांशी आणि मग प्रकल्पातील लक्ष्य गटातील गुंतवणूकीचे महत्त्व अनेक पटीने वाढते. घटकाने घटकाद्वारे हाती घेतलेल्या प्रकल्प, कार्यक्रम आणि क्रियाकलापांवरील परिणामांची जाणीव, मूल्यांकन आणि आकलन करणे अत्यावश्यक आहे.

मार्गदर्शक सूचना:

- 1.1 नियामक मंडळाने स्वतः किंवा समर्पित कर्मचार्यांद्वारे नियमितपणे समुदायामध्ये संवाद साधला पाहिजे
- 1.2 अशा गुंतवणूकी आणि परस्परसंवादामध्ये कमीतकमी दोन मोर्चांचे मूल्यांकन समाविष्ट केले जाईल:
 - 1.2.1 बेस-लाइन आणि प्रकल्पाची समाप्ती; आणि
 - 1.2.2 कार्यक्रम-आधारित.
- 1.3 तर बेस-लाइन आणि प्रकल्पाची समाप्ती मोजण्याचे काम केले जाईल तर घटनेवर आधारित संवाद, निकालाच्या अनुषंगाने निष्कर्षानुसार आहेत की नाही हे विश्लेषित केलेल्या प्रकल्पांच्या प्रभावाचे मूल्यांकन करण्याच्या उद्देशाने आयोजित केले जाईल. एखादा प्रकल्प हाती घेताना प्रस्तावित आणि अपेक्षित वेळ.

प्रिन्सिपल 9

अखंडता

औचित्य:

प्रामाणिकपणा आणि सचोटी नेतृत्वाचा आधार आणि पाया बनवतात, ज्यात धर्मादाय व्यक्तीची भूमिका शासित मंडळाद्वारे निभावली जाते. आधुनिक काळातील परिस्थिती, ज्यात कॉर्पोरेट वाहनांचा गैरवापर आणि अगदी फाउंडेशन आणि फंडांच्या सायफनिंग साठी ट्रस्टचा मुद्दा प्रसिद्ध झाला आहे, तो प्रशासकीय मंडळाने नेहमीच आपल्या सर्व निर्णयांमध्ये प्रामाणिकपणा आणि अखंडतेचे अत्यंत उच्च पातळी राखून ठेवणे अत्यावश्यक आहे. कोणत्याही अर्थव्यवस्थेत अयोग्य वर्तणूक, गैरवर्तन आणि भ्रष्टाचारासह, नैतिक आणि व्यावसायिक अस्तित्व किंवा संस्था अखंडतेच्या जोखमीविरुद्ध सर्वोत्तम संरक्षण आहे हे असे म्हणता येणार नाही.

आचारसंहिता हा नियमांचा एक समूह आहे जो विशिष्ट व्यक्ती किंवा संस्थेशी संबंधित नीतिशास्त्र, नैतिकता आणि मूल्ये यांच्याशी संबंधित विशिष्ट पद्धतींचा उल्लेख करतो. एक सेवाभावी संस्था आणि त्याहून अधिक तेथे प्रशासक मंडळे भिन्न नसतात, उलट या प्रकरणात महत्त्व आणखी वाढवते.

आचारसंहिता हा विस्तृत धोरणांचा समावेश करणारा विचित्र दस्तऐवज नसून त्यावर स्वाक्षरी आणि पुष्टीकरण करणार्यांकडील अपेक्षांचा साधा आधार आहे.

मार्गदर्शक सूचना:

- 1.1 प्रशासकीय मंडळाने सर्व भागधारकांविषयीच्या सर्व निर्णय आणि प्रकटीकरणांमध्ये पारदर्शकता आणि प्रामाणिकपणाची खात्री केली पाहिजे, ज्यामुळे त्यांची जबाबदारी अनेक पटीने वाढेल.
- 1.2 *आचारसंहिता:*
 - 1.2.1 त्याच्या नियामक मंडळाच्या माध्यमातून संस्थेने सचोटीच्या उच्च मापदंडांचा प्रचार केला पाहिजे ज्यायोगे बाहेरील भागधारकांना हा संदेश मिळाला पाहिजे आणि आचारसंहितेपासून दूर असलेल्या सदस्यांकडे गंभीरपणे कार्य केले जाईल.
 - 1.2.2 प्रशासकीय मंडळाच्या सदस्यांसाठी आणि घटकाच्या मुख्य अधिका-यांसाठी आचारसंहिता ठरविली जाईल.

- 1.2.3 आचारसंहितेवर प्रत्येक सदस्याने त्यांची नेमणूक केल्याच्या तारखेस किंवा संहितेच्या अंमलबजावणीच्या तारखेस योग्य ती सही केली पाहिजे.
- 1.2.4 नियमन मंडळाच्या सर्व सदस्यांद्वारे आचारसंहितेचे पालन केले जाण्याची खात्री केली जाऊ शकते आणि सांगितलेली संहिता बदलण्यास सामोरे जाण्यासाठी पुरेशी यंत्रणा बसविली पाहिजे.
- 1.2.5 या नियमांचा नमुना नियमन मंडळाच्या सदस्यांसाठी आचारसंहिता अनुबंध क मध्ये ठेवण्यात आला आहे.

प्रिन्सिपल 10

टिकाव

औचित्य:

टिकाऊपणा ही एखाद्या एंटरप्राइझची सहन करण्याची किंवा वेळोवेळी प्रक्रिया किंवा परिस्थिती टिकवून ठेवण्याची क्षमता आहे. जेव्हा एखादी संस्था केवळ स्वतःचेच नव्हे तर त्याच्या सभोवतालचे समर्थन करणारे असते तेव्हा एखादी प्रणाली किंवा संस्था टिकाऊ मानली जाते. एक सेवाभावी संस्था, जी साधारणपणे त्याच्या सभोवतालच्या आसपासच्या देशाच्या पाठिंब्याच्या हेतूने बनविली जाते ती अर्थव्यवस्थेमध्ये अस्तित्वात असलेल्या इतर कोणत्याही संघटनेपेक्षा अधिक टिकाऊ असणे आवश्यक असते आणि अधिक स्पष्टपणे आर्थिक, संघटनात्मक आणि प्रोग्रामॅटिक अशा तीन आघाड्यांवर असते. अस्तित्वात असणे ही काळाची गरज असू शकते, परंतु घटनेतील आणि देणगीदारांच्या अस्तित्वावर विश्वास आणि विश्वास वाढविण्यासाठी त्याचे महत्त्व कमी मानले जाऊ शकत नाही.

मार्गदर्शक सूचना:

- 1.1 घटकाने त्याच्या दीर्घकालीन उपस्थितीची कल्पना करताना, निधीचा स्थिर आणि सतत प्रवाह सुनिश्चित करण्यासाठी आणि घटकाच्या कामकाजात सातत्य ठेवण्यासाठी महसूल मिळवून देण्यासाठी प्रकल्प हाती घ्यावेत.
- 1.2 घटनेने हे सुनिश्चित केले पाहिजे की त्याच्या प्रमुख भागधारक आणि देणगीदारांशी संवाद साधण्यासाठी योग्य रणनीती अवलंबली जाईल.
- 1.3 प्रत्येक नवीन प्रकल्प विविध भागधारकांच्या प्रतिबंधाद्वारे ठेवला जातो. प्रशासकीय मंडळाने हे सुनिश्चित केले पाहिजे की समुदाय, लक्ष्य गट तसेच स्थानिक सरकार आणि नियामक अधिकारी यांनी या योजनेच्या फायद्यांविषयी योग्य प्रकारे संवेदनशील माहिती दिली पाहिजे.
- 1.4 संस्थांनी त्यांच्या सामाजिक जबाबदाऱ्या साध्य करण्यासाठी कॉर्पोरेट्सबरोबर भागीदारी करित असताना व्यवहारात संपूर्ण पारदर्शकता प्राप्त करण्यासाठी प्रयत्न केले पाहिजेत.

अशा धनादेश आणि शिल्लक घटकाचा पाया स्थिर करण्यासाठी खूप पुढे जातात, ज्यामुळे त्याची उपस्थिती आणि कार्ये स्थिर करत असतात.

शासकीय मंडळापुढे न्यूनतम माहिती निश्चित केली जाईल

1. ऑपरेशन्सच्या नियतकालिक मूल्यांकनाची रचना व अहवाल;
2. सुरु होण्या पूर्वी प्रकल्पांचा आराखडा आणि प्रस्तावित निकाल;
3. प्रशासकीय मंडळाच्या सदस्यांची आणि कार्यकारी व्यवस्थापनाची प्रस्तावित नियुक्ती व काढून टाकणे;
4. प्रशासकीय मंडळाच्या सदस्यांनी केलेले आवडीचे विरोधाभास जाहीर;
5. वार्षिक अहवाल, वार्षिक आर्थिक स्टेटमेन्ट्स, वार्षिक योजना आणि बजेट;
6. संबंधित कायद्यांतर्गत करण्यात आलेल्या अनुपालनांचे लेखापरीक्षण व अनुपालन अहवाल;
7. अचल संपत्तीची संपादन किंवा विल्हेवाट, जर असेल तर;
8. लेखापरीक्षण समिती आणि संचालक मंडळाच्या इतर समित्यांच्या बैठकींचे मिनिटे;
9. भौतिकदृष्ट्या महत्त्वाचे कारण, मागणी, खटल्याच्या नोटीस आणि दंड नोटिस दर्शवा.
10. प्रशासकीय मंडळाच्या सदस्यांद्वारे आचारसंहितेचे पालन करण्याच्या अध्यक्षांची पुष्टी.
11. चॅरिटेबल संस्थांसाठी मॉडेल ऑफ गव्हर्नन्सचे पालन करण्याबाबत स्वतंत्र व्यावसायिकांचे प्रमाणपत्र.

शासकीय मंडळ सदस्याद्वारे रुचीची सूचना

प्रति

नियामक मंडळाचे सदस्य

(धर्मादाय संस्थेचे नाव)

(पत्ता)

प्रिय महोदय / महोदया

मी _____, _____ चा
मुलगा / मुलगी / पती / पत्नी, _____ येथील
रहिवासी, _____ च्या प्रशासकीय मंडळाचा
सदस्य असून त्याचे _____ येथे नोंदणीकृत कार्यालय
आहे याद्वारे पुढील घटकांमधील माझ्या स्वारस्या किंवा समस्येबद्दल मी नोटिस देतो:

अ. क्र.	कंपनी / बॉडी कॉर्पोरेट / फर्म / व्यक्तीची संघटनांची नावे	स्वारस्य किंवा चिंतेचे स्वरूप / स्वारस्य किंवा चिंतेत बदल	शेअरहोल्डिंग	ज्या दिवशी स्वारस्य किंवा चिंता उद्भवली / बदलली तिची तारीख

स्वाक्षरी

ठिकाण:

तारीख:

शासकीय मंडळाच्या सदस्यांसाठी आचारसंहितेचा नमुना

नियमन मंडळाचे सदस्य असे असतील:

- I) त्यांच्या कर्तव्याची योग्य काळजीपूर्वक, कार्यक्षमतेने आणि त्यांच्या सर्वोत्कृष्ट कार्यक्षमतेसह व्यावसायिकपणे निर्वहन करणे;
- II) केवळ घटकाचे हितसंबंध वाढविण्यासाठी आणि त्यातील हितधारकांना देण्यात आलेल्या अधिकारांचा उपयोग करा आणि अधिकारांचा आढावा घेण्यास टाळा;
- III) केवळ संस्थेच्या हितासाठी जाहिरात करण्यासाठी संस्थेचे नाव आणि स्रोत वापरणे;
- IV) घटकाच्या पोट-कायद्यांसह जमीनीच्या लागू असलेल्या कायद्यांचे पालन करण्याचा प्रयत्न करा;
- V) स्वारस्याच्या संघर्षास कारणीभूत ठरू शकणाऱ्या परिस्थितीस टाळा आणि शक्य तितक्या लवकरात लवकर प्रशासकीय मंडळाला ते जाहिर करा;
- VI) त्यांच्या कर्तव्याच्या वेळी प्राप्त झालेल्या माहितीच्या बाबतीत गोपनीयतेच्या जबाबदारीबद्दल आदर बाळगणे आणि त्यांचे आदेश संपुष्टात आल्यानंतर या जबाबदाऱ्यांसाठी बांधील रहा;
- VII) अधिकृतपणे कर्तव्य बजावताना आवश्यक असलेल्या व्यक्ती व्यतिरिक्त किंवा अस्तित्वाच्या बाहेरील व्यक्तींकडे किंवा इतर व्यक्तींकडे कर्तव्य बजावताना त्यांच्या ज्ञानास येणारी कोणतीही गोपनीय माहिती किंवा डेटा उघड करू नका;
- VIII) नियामक मंडळाच्या बैठकीची कार्यवाही आणि अस्तित्वात असलेल्या व्यक्तींकडे किंवा संस्थांकडे वैयक्तिक सदस्यांचे मतदानाचे वर्तन प्रकट करण्यास टाळा;
- IX) त्यांच्या कर्तव्याच्या कामगिरीसाठी त्यांना उपलब्ध करून दिलेल्या संसाधनांचा योग्य वापर करा;
- X) अस्तित्वाच्या संदर्भात उद्भवलेल्या कोणत्याही संधीस स्वतः किंवा इतर कोणत्याही व्यक्तींकडे कधीही वळवू नका;
- XI) भेटवस्तू, करमणूक किंवा आदरातिथ्य स्वीकारू नका जिथे ते सभ्यतेच्या भावनेतून

असतील तेथे जिथे ते संस्थेच्या प्रतिष्ठेची तडजोड करित नाहीत आणि जेथे कार्य करण्याच्या समितीच्या सदस्याशी तडजोड केली जाईल असे मानले जाऊ शकत नाही. निष्पक्ष रीतीने;

- XII) निरुपयोगी होऊ नका किंवा सहकारी सदस्यांकडे, कर्मचाऱ्यांवर वैयक्तिक हल्ले करू नका;
- XIII) नियामक मंडळाचे सदस्य म्हणून कर्तव्य बजावण्यासाठी आवश्यक तेवढा वेळ घालवणे;
- XIV) घटकासंदर्भात सार्वजनिक निवेदने देण्याबाबत अति सावधगिरीचा प्रयोग करा.

